

Høsttur til Bogstad gård

Lørdag 14. september kl. 11.00 på Bogstad

Vinderen Historielag inviterer til høsttur til Bogstad gård. Temaet for turen er ”Peder Ankers Bogstad – forhistorien til 1814”.

Peder Anker var en av de fremste blant Christianias handelspatrisiat og overtok Bogstad i 1772. Han spilte her en hovedrolle sammen med sin svingersønn, grev Herman Wedel Jarlsberg. Det kuliminerte med at Carl Johan kom til Bogstad og var hans gjest høsten 1814 og bad ham om å bli statsminister.

Hva som foregikk på Bogstad på denne tiden – og Peder Ankers rolle, er det vi skal få høre om. Vi blir vist rundt av Bogstads egen dyktige guide.

På denne turen skal vi bli kjent med Bogstad og miljøet her før 1814. Så fortsetter vi på julemøtet med foredrag om Peder Anker og unionsoppløsningen ved historikeren Bård Frydenlund fra Universitetet i Oslo. Dette blir onsdag den 4. desember i Ris menighetshus.

Lørdag 14. september møter vi kl 11.00 i borggården på Bogstad. Etterpå, ca. kl 12.00, kan de som ønsker det, for egen regning, spise lunsj på gårdens spisested Grevinnen. Vi satser denne gang på privat transport og at flere kan kjøre sammen. Buss fra Røa mot Sørkedalen med stopp ved Bogstad gård avgår kl. 10.39.

Deltakelse på høstturen er gratis.

Påmelding: Seyna Sønnichsen, tlf. 22 14 57 83/mobil: 900 66 583 eller Bjørn Christophersen, tlf. 22 14 23 50/mobil: 938 99 474

Pioneren Sigurd Høyer

TEKST: SEYNA SØNNICHSEN

FOTO: ARKIV OG CLEMENS SAERS

Vi har skrevet om Holmenkollbanen før, men vi gjør det gjerne igjen. Denne gang gjelder det entreprenør Sigurd Høyer-Ellefsen, som bare 26 år gammel fikk kontrakt på byggingen av Holmenkollbanen.

Entreprenørfirmaet het i alle år AS Høyer-Ellefsen, men i 1910 søkte han om å få ta morens navn, som het Fredrikke Charlotte Høyer. Bare 26 år gammel fikk han denne viktige kontrakten om å bygge Holmenkollbanen, og siden ble han, som det ofte er blitt sagt og skrevet, entreprenør med liv og sjel.

Men før det tok Høyer eksamen som bygningsingeniør ved Christiania tekniske skole i 1889, og reiste deretter til Den tekniske høyskolen i Charlottenburg, ved Berlin. Der gjorde han unna to års studier på ett år. Han var utvilsomt en matematisk begavelse, og hans tyske professor rådet ham til å gå den vitenskapelige vei. Men en tilværelse som forsker fristet ikke den unge nordmannen, som ville hjem til Norge for å ta fatt på større praktiske oppgaver.

Sigurd Høyer var bare 26 år gammel da han som ung ingeniør fikk i oppdrag å bygge Holmenkollbanen.

Fra Majorstuen til Besserud

Etter hjemkomsten fra Berlin fortsatte han i første omgang sin utdannelse som teknisk assistent ved sin gamle skole. Deretter arbeidet han en kort stund som ingeniør ved Statsbanenes brokontor, før han i 1895 etablerte seg med eget kontor som konsulent og konstruktør. Det var i denne perioden han utførte de statiske beregningene for alle jernkonstruksjoner i kuppelen til Nationaltheatret. Resultat ble etter

alt å dømme vellykket, i hvert fall er kuppelen fremdeles et velkjent landemerke i hovedstaden.

Det må utvilsomt ha vært litt av en triumf for 26-åringen da det høsten 1896 ble klart at han, i samarbeid med ingeniør Wilhelm Stenersen, kunne gå i gang med byggingen av Holmenkollbanen fra Majorstuen til Besserud. Det ble dobbeltspor fra Majorstuen til Slemdal, og enkeltspor videre til den daværende Holmenkollen stasjon,

som nå heter Besserud. Anlegget ble i hvert fall gjort unna på to vintre og en sommer, til en pris i underkant av 200 000 kroner.

25 stående hopp

Men det var ikke bare arbeidsoppgaver som fristet, i og med at Høyer også var litt av en skientusiast. Det var i disse årene at unge menn fra Kristiania for alvor oppdaget gleden ved skiidrett

Kong Oscar II på befaring av Holmenkollbanen vinteren 1898 - et par måneder før den offisielle innvielsen fant sted.

og annet friluftsliv. Fra slutten av 1880-årene og frem mot århundreskiftet var han en av hovedstadens fremste hoppere, og imponerte blant annet med 25 stående hopp i Husebybakken i løpet av en eneste søndagsformiddag. I årenes løp fikk han etter hvert en imponerende premiesamling. Interessen for sport og friluftsliv beholdt han til sin siste dag, og det var først og fremst Nordmarka som lokket ham. Hans egen glede ved skisporten, og den omsorg han alltid følte for andre ga seg utslag i en donasjon fra hans arvinger til Skiforeningen. Ved et gavebrev ble « Sigurd Høyers fond for ski til skolebarn» opprettet i 1944-45.

Arnstein Arneberg tegnet i sin tid Tuengen allé 2, som privatbolig for familien Høyer.

Tok patent på skibinding

Da Sigurd Høyer kom hjem fra studier i Tyskland, tok han omkring 1890 ut sitt første patent. Dette var karakteristisk nok også verdens første skipatent, en klemmeskrue til feste av spansk-røret som den gangen ble brukt som eneste faste skibinding. Han var i det hele tatt en pioner på skibindingens område. Han har blitt sammenlignet med selveste Fritz Huitfeldt. Den kjente «Høyer-Ellefsen-strammer», som han tok patent på i 1904, ble i flere tiår fremover brukt praktisk talt uforandret fra den opprinnelige modellen.

Sigurd Høyer var en meget anerkjent industrimann. Han sto bak mange store prosjekter i vårt langstrakte land. Entreprenørfirmaet var blant annet sentralt under byggingen av Tyssedal kraftanlegg, som var i drift til 1989 og totalfredet i 2000. Det kan også nevnes at han som privatbolig fikk bygget Tuengen allé 2, som i dag er Kinas ambassade på Vinderen. Arkitekten var Arnstein Arneberg.

Jeg takker Nina Bjørne for all nyttig informasjon vedrørende hennes dyktige farfar Sigurd Høyer.

Hoffselven - min elv

TEKST OG FOTO: HANS FR. HORN, HOFFSELVENS VENNER

Det er mange bekker i vår bydel, i og med at vi har Nordmarka så tett innpå. Men hvor har de sitt egentlige utspring og hvor møtes de på sin vei mot fjorden? Nedenfor kan du følge bekkene som til slutt utgjør Hoffselven.

Den egentlige Hoffselven starter der tilførselsbekkene møtes, rett øst for Hoff gård i Ullem bydel. Området her er relativt utilgjengelig nede i en ravine med tett skog på alle kanter. Det gjør det vanskelig å få øye på den fine fossen, Dronningfossen, like

ovenfor bekkemøtet. Området her er regulert til friområde, men tilhører Hoff gård.

Hoffselvens vei mot fjorden

Drøye hundre meter lenger ned kommer man til Hoffsdammen. Dette er en kunstig dam som er helt gjengrodd i løpet av de seneste 25 år og ikke lenger fortjener betegnelsen «dam». Men som følge av demningen får vi en fin foss som bringer elven ned i en ny ravine. Her finner vi rester etter en gammel mølle.

Etter nye hundre meter skifter elven

Her mener artikkelforfatteren at det kunne ha vært hyggelig med en sti langs elven.

karakter. Hittil har den boltret seg i relativt uberørt natur, men nå flyter den fredelig mellom bredder som bærer sterkt preg av menneskelige inngrep og til dels stygge utfyllinger.

Fra nordsiden av Engebrets vei går den under en kulvert på rundt 60 meter. Denne er dessverre flat i bunnen noe som betyr at fisken ikke kan komme opp forbi den. Kulverten ligger på eiendommen Hovfaret 17, Møllhausen bygget, som nå administreres av Fram Eiendom AS.

Nedenfor, der Slemdalsbekken (Tuengbekken) munner ut i et rør nederst i Konventveien, kommer elven inn på Skøyen gårds grunn. Elven går videre i dagen frem til Hoffveien ved Skøyen stasjon, bortsett fra under trikketraséen. På denne strekningen er elvebreddene mange steder fylt opp på en slik måte at skråningene blir unaturlig

bratte. Byggegrense på 20 meter fra elven gis det stadig dispensasjon fra.

Vel fremme ved begynnelsen av Hoffveien går elven for alvor i dekning under Skøyen stasjon, Drammensveien og Karenslyst allé, før den igjen dukker opp på en kort strekning langs Hoffselvpromenaden (Glippen). Deretter går den videre under det nye lokket over E18 (Sjølystveien).

De siste par hundre metere før den når Bestumkilen, har elven en trang tilværelse mellom båtoppdragstomtene. Her er det for tiden knapt plass til noe grønt. Langs elven lå her i gamle dager eiendommene Sjølyst på høyre bredd (Øvre Bestum) og Karenslyst på venstre bredd (Søndre Skøyen). Her er det brakkvann, da vannstanden følger tidevannet.

Øvre Smestaddam, som vi gjerne kaller Smestaddammen, en sommerdag i år. Foto Ingeborg Wiese

Elven er rundt 1,7 km lang og ligger i hele sin lengde i Ullern bydel. Fra E18 og til utløpet er den imidlertid grenseelv mellom Frogner og Ullern bydel.

Tilførselsbekker

Hoffvelvens hovedkilder ligger i Marka. De to bekkene som til sammen lager Hoffselven er Makrellbekken og Holmenbekken (øvre del heter Skådalsbekken), den får også tilskudd fra Styggedalsbekken. Lenger nede får elven tilskudd fra to bekker som er lagt i rør.

Skådalsbekken/Holmenbekken har det største nedslagsfeltet. Den har to likeverdige kilder. Den vestlige grenen starter like øst for Tryvannstårnet og renner først østover og så nordover mot Bomveien. På kart fra mellomkrigstiden kalles denne strekningen for Jægerbekken.

Den østlige grenen kommer fra myrområdet i åsen mellom Bomveien og Frøensvollmyrene og kommer ned til bomveien ved Mortenstua. De to bekkene møtes ved Bomveien ca. 200 meter nord for den nedlagte hoppbakken Heggihullet.

Etter å ha passert flatene ved Frøensvollstråkka, har bekkene laget en nokså trang og mørk dal, Skådalen. Nedover dalen får den tilskudd fra noen mindre bekker. De to største kommer fra Fuglemyra på østsiden (Vettakollen) og fra Nikulpmyrene (nord for Frognerseteren) på vestsiden. Denne siste kalles Børjeklevbek-

ken på gamle kart. Etter hvert blir Skådalsbekken grensebekk mellom Holmen gård på vestsiden og Grime-lund på østsiden.

I følge «Grøntplan for Oslo» (1991) er dalen mellom Skådalen og Midtstuen «spesielt fremhevet som en geologisk interessant canyon med botaniske verneverdier.»

Når den går under Holmenkollbanen og passerer Midtstuen ungdomsskole, kommer den inn i byggesonen. Deretter passerer Svendstuen (tidligere sagbruk bygget i 1867, nå barneskole) og så renner den gjennom private haver i en dyp kløft ned forbi Dagaliveien hvor det er en liten dam. Selv om denne er menneskeskapt, kan det være et naturlig sted å la bekkene skifte navn til Holmenbekken, siden den nå kommer inn i smulere farvann på Holmen gårds område. På gamle kart er navnet «Holmen Elv» vist ovenfor bekkemøtet med Styggedalsbekken i Holmenskogen. Mellom de to bekkene lå den gamle husmannsplassen Bjerkehaugen, nå Bjørnveien 73.

Etter bekkemøtet går bekkene under Stasjonsveien. Her lå det tidligere et oppforingsanlegg for ørrettyngel. Så kommer vi til Holmendammen som den øverste isskjæringsdammen i vassdraget, bygget rundt forrige hundre-årsskifte.

Nedenfor Holmenkollveien renner bekkene på nytt gjennom private hager frem til Ullernchausséen og Øvre Smestaddam (58 moh.). Denne ble rehabilitert for noen år siden og fremstår

nå i innbydende omgivelser. Etter en ny spennende ravine ved Smestad gård kommer bekken ut i Bjørnebodammen (Nedre Smestaddam), som er i ferd med å gro igjen, og deretter til Dronningfossen, en bortgjemt perle som bør bringes mer frem i dagen. I bunnen av fossen møter den Makrellbekken og danner Hoffselven.

Styggedalsbekken

Styggedalsbekken kommer fra Øvre-setertjern, 477 moh. Den flyter åpent et stykke før den gjemmer seg under tunellbanen og parkeringsplassen et par hundre meter nedenfor Frognersteren restaurant og så kommer ut i den nye, kunstige dammen nær bunnen av Sæterbakken.

Her skulle den så renne frisk og glad nedover den egentlige Styggedalen. Imidlertid må den først passere under et par kjempetryllinger som har ødelagt dalen ganske ettertrykkelig. Det dreier seg om de to ni meter brede langrennsløypene anlagt til Ski- VM i 2011.

Når disse er passert, kaster bekken seg i friske sprang nedover en spennende og trang dal, der den konkurrerer med terrengsykler som gjør de vildeste hopp. Etter å ha passert den nylig nedlagte Akebakken mellom Holmenkollen kapell og Korketrekkeren, møter den en liten tilførselsbekk fra vest. Denne har sitt utspring på Voksenkollen og danner grensen mellom marka og byggesonen nedover mot veikrysset Holmenkollveien/ Voksenkollveien og

videre i uveisomt terreng til bekke-møtet. På kart fra mellomkrigstiden blir denne lille dalen kalt Kudalen.

Neste stopp på Styggedalsbekkens vei er det nye tjernet i bunnen av Midtstubbakken, der det kommer tilførsel fra det gamle Besserudtjernet via en 600 meter lang tunnel. Her brukes mye av vannet vinterstid til å produsere snø til skianleggene. Videre på sin vei passerer bekken en gigantisk fylling før den renner rolig ned til byggesonen ved Midtstuen stasjon.

Etter å ha passert Ankerveien kommer bekken ned i en dyp ravine som dessverre er nokså utilgjengelig. En boligblokk, Dagaliveien 31, er plassert rett over bekken der det tidligere lå en dam (Eckbodammen). Imidlertid er det tilgang gjennom huset for å beundre ravinen. Nedenfor Dagaliveien er ravinen hele 20 meter dyp. Her skjemmes dalen av at naboene bruker den som fyllplass for hageavfall. Fra Løkkaskogen, der Løkka gartneri lå tidligere, renner den igjen i smulere farvann før den møter Holmenbekken i Holmenskogen.

Makrellbekken

Makrellbekken har sine kilder i de store villatomtene i Thorleif Haugs vei. Deretter rant den tidligere ned i Besserud-tjernet (sletta under Holmenkollbakken). I forbindelse med Ski- VM i 2011 ble det bygget en ny liten dam på oversiden av skytebanen og Kongeveien. Det nye skianlegget krever mye snøproduksjon, så man

sender nå mye av vannet ned i tunellen fra bunnen av det gamle Besserudtjernet til det nye Midtstuetjernet.

En viss minstevannsføring er det likevel der bekken renner nedover åsen gjennom private hager til Lybekkveien. Herfra er den lagt i rør under og forbi det gamle Lybekk gartneri, som nå er villaområde, og kommer frem i dagen igjen langs Holmengrendas østside. Nedenfor Holmen stasjon møter den Hoffseterbekken og danner nå grensen mellom gårdene Vestre Holmen og Smestad. Bortsett fra ved Arnebråtveien 16 renner bekken gjennom nokså uberørt natur på denne strekningen. Her finnes «en verdifulld bestand av edelløvsog» i følge «Grøntplan for Oslo» (1991).

Bekken er lagt i rør under tunellbanen ved Makrellbekken stasjon og renner videre forbi husmannsplassen Gjetebråten, der Persbråtenbekken kommer inn fra vest. Denne kommer fra plassen Persbråten som lå like øst for skolen med samme navn. Bekken blir nå lagt i rør under USAs nye ambassade. Nedenfor Kolsåsbanen passerer bekken husmannsplassen Allergodt (aldri noe godt) og sletta til Kastellbakken (Husebybakken) hvor det frem til 1891 ble holdt hopprenn som forløper til Holmenkollrennene. Her langs parkdraget til Ullernchauséen danner bekken grensen mellom gårdene Huseby og Smestad. Den har fått sitt navn ikke fordi det går makrell der, men fordi den var grensebekk (Markskillebekk) mellom gårdene, noe den jo ikke var alene om. Etter å ha

passert Hoffsveien i kulvert, møter den Holmenbekken under Dronningfossen.

«Bortebekker»

«Bortebekker» eller «historiske bekker» kalles de bekker som i løpet av forrige århundre ble lagt i rør. Så sent som i 1920 viser et kart over Hoffselvassdraget at ingen av bekkene var lagt i rør, det var bare kulverter der vannet renner under veier og baner. Et tilsvarende kart fra 1998 viser at lange strekninger er bortgjemt. Nedenfor omtales kort de fire viktigste av disse.

Slemdalsbekken er den lengste av dem, knapt 5 km lang. Den hadde sitt utspring i villastrøket mellom Melkeveien og Gråkamveien og rant derfra ned mot Hemingbanen før den passerte de to husmannsplassene på Slemdal. Langs Risalléen og ned mot Lille-Vinderen dannet den grensen mellom gårdene Ris og Grimelund. Herfra og ned mot Tuengen gård (nå Tuengveien 10) og videre under Hjørundkroken og mot Borgen stasjon på Røabanen var bekken grensen mellom Tuengen på østsiden og Grimelund og Skøyen på vestsiden. I dette området er bekken lokalt også blitt kalt Tuengbekken.

Videre slynget bekken seg på det området som nå er vestre del av Vestre gravlund og videre mellom Guldbergs vei og Skøyenveien, der den var grensen mellom Søndre og Nordre Skøyen. I nærheten av Silkestrå forsvinner vannet ned i VEAS' kloakktunell (Vestfjorden avløpsselskap). Den gamle bekken fulgte bunnen av

grøntanlegget nedenfor Skøyen terrasse hvoretter den rant ut i Hoffselven vis a vis Hovfaret 13 (OPAK-bygget). Her kan man finne utløpsrøret hvor det i dag renner svært lite vann.

Grimelundsbekken

Grimelundsbekken starter nær krysset mellom Tråkka og Holmenveien og går i rør langs og under Dalsveien ned til Ring 3. Den danner grensen mellom Grimelund på østsiden og Holmen og Smestad på vestsiden. Bekken gikk så under den nye brannstasjonen som ligger på tomten hvor det lå brannstasjon frem til 1954.

I dag er bekken ført i rør i rett linje ned til Smestaddammen, mens den gamle bekken, ifølge gamle kart, fortsatte ned forbi den nedlagte Heggeli stasjon på Røabanen. Her var den grensen mellom gårdene Smestad og Skøyen. I dette området har denne lokalt blitt kalt Heggelibekken. Den gikk videre nedover langs Bekkelikroken til Nedre Silkestrå der den møtte Slemdalsbekken.

Husebybekken og Hoffseterbekken

Husebybekken kom fra Montebello og rant ned i dalen der Gråbrødreveien går og hvor den dannet grensen mellom Huseby og Abbediengen. Videre fulgte den St. Georgs vei der den var grensebekk mellom Hoff og Abbediengen. Etter å ha krysset Lilleakerbanen gikk den under Harbitzalléen fra Sigurd Iversens vei der den dannet

grensen mellom Hoff og Øvre Bestum. Den munnet ut i Hoffselven ved Skøyen stasjon.

Både Hoffseterbekken og en navnløs bekk som møter den lenger nede, startet i Kragaskogen v/Olav Aukrusts vei. Rørene kommer ned til omtrent der Orebakken bussholdeplass nå ligger og fortsetter under grøntdraget på østsiden av Landingsveien. Bekken krysset Stasjonsveien ved den nedlagte bensinstasjonen i nr. 55 og kommer frem i dagen noen hundre meter ved Holmen stasjon før den møter Makrellbekken.

Den danner grensen mellom Holmen på østsiden og Hovseter og Huseby på vestsiden.

Kilder:

- 1) Ellen Røsjø: «Oslo kommunes skogsdrift», (www.byarkivet.oslo.kommune.no).
- 2) Topografisk kart over Oslo Omegn, sammensetning av blad III og IV, Norges geografiske Oppmåling 1928.
- 3) Knut Are Tvedt (red.): Oslo byleksikon, 5. utgave.
- 4) Statens kartverk: www.norgeskart.no
- 5) Kart over Christiania med en kvadratmil av omegnen. DGO 1844. En stor takk til Tom S. Vadholm som har gjennomgått manuskriptet og gitt gode råd.

Solheim, en perle i Slemdalsveien

TEKST: BJØRN CHRISTOPHERSEN

FOTO: CLEMENS SAERS

Alle som tar «oppovertrikken», og ser opp til høyre like forbi Frøen stasjon, har sett det hvite sveits-erhuset. Det ligger på en

bakke i «splitten» mellom Frøgnerset- og Sognsvannsbanen. Eieren heter Anne Lill Bjerke, og hun har mye å fortelle om huset.

- Det ble kjøpt i 1893 av oldefaren min, som het Alf Ferdinand Bjerke. Han dømte villaen for Solheim. Min oldefar etablerte en bedrift ved Anker-torget og ble grosserer. Der produserte

Solheim er godt tatt vare på av den nåværende eier Anne Lill Bjerke.

de først luer og hatter, og etter hvert også pelsvarer, forteller hun.

Folksomt i Slemdalsveien 30

Oldefaren bodde i huset sammen med sin kone Amalie, fra Overhalden i Nord-Trøndelag og deres to sønner. I tillegg bodde også svigermoren Amalie Berg i huset. I 1902 ble yngstedatteren Inger født. Men ikke nok med det: I huset bodde det i tillegg 11 personer til! Det var ekteparet Karl og Hilda Gulbrandsen med sine sju barn. Han var såkalt agent, som vil si at han drev med eiendomsomsetning, mens hans kone i følge folketellingen av 1900 var «styrer» i hovedhuset. I tillegg bodde Hilda Hansen på eiendommen, og gjorde «hvad der forefaller i huset» og

gartnerarbeider Alfred Wickel. Bak huset ligger det fortsatt en liten låve der det den gangen var plass til hesten Dokka og en vogn.

- Mine oldeforeldre hadde stor selskaplighet. Selv om dette er lenge siden, skulle man likevel være forsiktig om kvelden med å gå Slemdalsveien alene mellom Majorstuen og huset. Veien var uten belysning, og der Chateau Neuf nå ligger var det et lite skogholt med buskas. Der holdt det til det man den gangen kalte sigøynere. Men min oldefar følte seg alltid trygg. Når noen banket på hos henne, ga hun noe til alle, mat eller litt penger. Når hun kom alene i mørket i Slemdalsveien, kunne man høre: «Det er bare fru Bjerke, la henne passere, ikke ta henne.»

Bilde fra 1925 viser første eier Alf Ferdinand Bjerke foran huset med sitt barnebarn med samme navn, far til Anne Lill Bjerke.

Det "hemmelige rommet". Rommet som ligger under kjøkkenet ble bl.a. brukt som skjulested for jøder på flukt under Den annen verdenskrig.

Hjalp jøder under krigen

Under krigen, i årene fra 1940-1945, ble annen etasje rekvirert til bolig for nazister. Likevel hjalp Amalie Bjerke jøder ved å tilby dekning i påvente av mulig transport til Sverige.

- Det finnes et lite hemmelig rom i kjelleren hvor en flyktning kunne føle seg noenlunde trygg. Åpningen til rommet er skjult bak et syltetøyskap. For at flyktninger kunne komme til huset uten å bli oppdaget, plasserte oldemor blomster i vinduet etter et visst system. Røde og hvite blomster ble flyttet om i vinduene for å signalisere om «kysten var klar» eller ikke, sier Anne Lill Bjerke. Hun forteller videre at oldefaren Alf

Ferdinand Bjerke døde i 1931 og oldemoren like etter krigen i 1945. Sønnen Alf Schytte Bjerke som hadde vokst opp der og som overtok eiendommen, bodde ikke selv der som voksen. Etter at oldemoren døde, flyttet sjåføren i firmaet inn med hele sin familie.

Tredje generasjon overtar eiendommen

I 1951 fikk tredje generasjon Alf Ferdinand (f. 1924) bygge ut loftet i sidebygningen til leilighet for seg og sin kone Elsa da de giftet seg. Hans bror Finn flyttet etter hvert inn i annen etasje da han giftet seg. Alf fikk to barn og Finn tre. På 1960-tallet bodde det mange mennesker i huset og hagen var

Håndkolorert prospektkort fra ca. 1900 som viser Øvre Frøensdammen med villa Solheim i bakgrunnen.

samlingssted for barna i nabolaget.
- Etter hvert overtok far hele huset og bodde der til han døde i 2006. Min bror Alf Petter (f. 1955) bygde eget hus i hagen på slutten av 1980-tallet. Jeg (f. 1953) overtok gamlehuset og flyttet tilbake til mitt barndomshjem i 2009, forteller Anne Lill Bjerke.

Eiendommen Solheim har alltid stått sentralt i familien. Mange familiebegivenheter har funnet sted i huset. Fjerde generasjon, som er Anne Lill Bjerke, feiret sitt bryllup der i 1977, og

ble viet under frukttrærne som fortsatt står i hagen.

Foran huset står en hvit marmorskulptur, lett synlig fra trikken. Man kunne tenke seg at den forestiller en eller annen kjent nordmann. Det er et fint detaljert mannsporett. Han holder et stort kors trykket mot brystet og holder en liten bok i venstre hånd. Bak på skulpturen står det «Roma 1940».
- Vi vet ikke hvem skulpturen forestiller. Klær er fra tider langt tidligere enn 1940. Det kan være en kopi av en

gammel skulptur av en katolsk geistlig, kanskje en helgen. Men vi synes kopien er meget vakkert og detaljrikt utført.

Huset før 1893

Dagens eier vet ikke sikkert hvor gammelt huset er. Det eldste dokumentet som er funnet til nå, er en branntakst fra 1858, da familien Koltzow bodde der. Siden bodde landskapsfotograf Marthinius Skøyen her i en periode. Det er han som tok mange av de første bildene av Frognerseierbanen og også av Solheim.

Huset er i typisk sveitserstil med utskjæringer i fasaden som ren «snekkerglede». Denne typen hus ble bygget i Norge fra rundt 1850 årene, og ble først populært i Kristiania og de nærmeste bygdene omkring. Mange av våningshusene som fortsatt står på gårdene i de sentrale østlandsbygdene, ble gjerne oppført i sveitserstil med såkalt snekkerglede.

- Alle de tre Frøngårdene var kirke og klostergoods i katolsk tid, og ble derfor statseiendom ved reformasjonen. De ble så solgt til private på 1600 tallet. Området der vårt hus ligger, lå under Store Frøen gård. Eiendommen

ble skilt ut derfra da stedet ble kjøpt av familien i 1893, og fikk navnet Solheim, forklarer hun. Bolighuset som lå under Store Frøen, hadde som regel navn som begynte på «Sol». Stedet ble tidligere kalt «Stampen» eller «Stampa». Det har sin forklaring i at det hadde ligget en liten industribedrift ved fossen. Det kan ha vært en barkstampe som framstilte et barkprodukt som egnet seg til garving av lær.

Anne Lill Bjerke foran Solheim en vakker augustdag i 2013.

Ovenfor fossen ligger det ennå noen store, flate steiner som man tror ble benyttet som underlag ved stampeprosessen. Fossen kan man ennå se og høre med friskt fossebrøl hvis man lener seg over gelenderet på sørsiden av Slemdalsveien, ved nummer 30. Under vårløsningen og etter mye regn er den fortsatt et ganske flott syn. Bekken starter ved Sognsvann og får etter hvert mange tilløp før den når dammene i Frognerparken.

Syv generasjoner

Slemdalsveien 30 lå tidligere idyllisk til ved nordenden av Øvre Frøensdammen. Den gangen gikk Holmenkollbanen på østsiden av huset. Traseen fulgte nåværende trase for Slemdalsveien fra Majorstuen og oppover. Da Sognsvannbanen ble anlagt fra 1933, ble Frognersesterlinjen flyttet og lagt på vestsiden av nummer 30. På den måten ble «Solheim» liggende mellom den nye Sognsvannlinjen på østsiden og Frognersesterlinjen på vestsiden.

I forbindelse med de nye trikke-traseene, ble Frøensdammene tappet ut. De ble opprinnelig demmet opp for at man skulle kunne skjære isblokker for salg til datidens issskap. Det lå en stor isblokk nederst i skapet, omgitt av isolerende sagmugg. På hyllene over la man mat som trengte kjøling.

Den nåværende eieren av Slemdalsveien 30 vil ta vare på huset slik at det fortsatt kan være et samlingssted for familie og venner.

For to år siden ble det holdt barnedåp på Solheim. Det var syvende generasjon i familien som har tilknytning til Solheim, fra Anne Lills tippoldemor til hennes barnebarn.

- Hver 17. mai feirer vi dagen med venner og familie i hagen. Da kommer også gamle barndomsvenner av oss, som kan huske at de lekte her for 50 år siden, smiler Anne Lill Bjerke.

Bilde på forrige side viser et maleri av Solheim malt av Chr. Christiansen i 1894. Interessant er det rene norske flagg som er malt inn fem år før man i Norge fikk lov til å bruke det rene flagget.

I arbeidet med bladene mangler vi ofte gode bilder fra en svunnen tid. Mange av våre medlemmer sitter på skatter som har verdi for andre.

Har du eldre bilder, malerier eller annet fra Vestre Aker som kan være av interesse for flere enn din familie? Ta da kontakt med leder for Vinderen Historielag, Finn Holden, eller Clemens Saers så får vi scannet dem og brukt dem til passende artikler. Tlf Holden: 99 74 38 66 og Saers 90 79 75 87, så kommer vi hjem til deg og scanner dine bilder / malerier!

Den store svindleren på Frøen

TEKST: CARL HUITFELDT

Gården Lille Frøen, som vi i dag finner nederst i Slemdalsveien ved Frøen stasjon, har en lang historie – og den er mer interessant enn man hittil har vært klar over. Det er en av eierne på 1700-tallet vi her skal fokusere på. Denne mannen har et ganske spesielt navn i Norges historie.

Går vi tilbake 250 år, til 1763, er det en mann ved navn Ole Berner som er eier av Lille Frøen. Det var en typisk Akergård, og den lå langt ute på landet, utenfor Christianias bymark. Ole Berner hadde arvet gården etter sin far, garvermester Christan Berner, da han døde i 1762, men han klarte ikke sitte med den. I 1764 ble Lille Frøen lagt ut for salg. Inn som eier kom justisråd og overhoffrettsassessor Hans Juel (1702-1765), han var stor eiendomsbesitter, trelasthandler og tilhørte Christianias patrisiat.

Gården Lille Frøen i tidligere tider.

Arvet Lille Frøen

Allerede året etter døde Hans Juel. Hans betydelige formue ble da delt mellom de fire barna. Sønnen Jacob (født 1744), som var nummer to i rekken, arvet minst; han fikk bare Lille Frøen i Aker, da verdsatt til 3 000 riksdaler, av hele arven på nær 30 000 riksdaler, muligens fordi han var tiltenkt å drive morens trelastvirksomhet videre. (Til sammenligning ble hele Bogstadgodset i 1772 solgt for 90 000 riksdaler).

Jacob Juel var nå en ung mann av landets overklasse og skulle ha en passende utdannelse. Han ble derfor sendt til England for å studere. Etter at han vendte hjem i 1767, bosatte han seg i Christiania og ble snart assessor

(dommer) i Overhofretten. Han ble ansett som en dyktig og samvittighetsfull embetsmann. Ut fra sitt allerede gode utgangspunkt begynte han nå å bygge seg opp som eiendomsbesitter og trelasteksportør. Vi vet ikke hvor han bodde i Christiania på denne tiden, men Lille Frøen eide han og den brukte han trolig som løkke eller som sommerresidens.

Jacob Juels yngre søster Maren Juel (1749-1815), som han hadde et godt forhold til, hadde i 1771 blitt gift med den 26 år eldre trelasthandler og Zahlkasserer Peder Holter, landets rikeste mann. Hun ble derved frue på Hafs-lund ved Sarpsborg, landets største gårdsbruk.

Tilhørte landets elite

Noen år senere, i 1776 fikk Jacob Juel også kjøpt Smestad gård (Nedre Smestad), en av de andre Akergårdene. Men heller ikke her bosatte han seg. Juel var nå rykket opp i landets elite, som nær venn av Bernt Anker, Iver Elieson og svoger til Peder Holter. Han måtte bo inne i Christiania, og her fikk han samme år (1776) overta en av byens fineste og fornemste boliger, nemlig stiftamtmann von Storms palee (Tollbodgaten 10, den senere krigsskole), like i nærheten av vennen Bernt Anker. På samme tid fikk Jacob Juel stillingen som Zahlkasserer (ansvarlig for det vi kan kalle Norges bank), for øvrig etter anbefaling fra svogeren Peder Holter som hadde stillingen. Nå var Juel blitt så stor og virksomheten så betydelig, at han nok ikke hadde så mye tid til Frøen lenger. Det ble for smått, i forhold til Frogner, Bogstad, Ullevold og de andre flotte sommerstedene hvor toppene i Christianiaborgerkapet møttes. Men om sommeren reiste han nok fremdeles ut til Frøen og var der med familie og venner.

Halve statskassen borte

Så i september 1783 ble det oppdaget misligheter i Jakob Juels regnskaper. En utsendt revisor fra København avdekket at det var foretatt betydelige underslag fra statskassen – faktisk så mye som halve statskassen (556 000 riksdaler) var borte! Juel ble da satt i arrest – på Frogner, hos vennen Bernt

Anker, som skulle være bobestyrer (Bernt Anker satt nærmest på alle sider av bordet!). Da det ble klart, også for Anker, hvor alvorlig saken var, ble Jacob Juel overført til Akershus. Herfra rømte han i september 1784 ved hjelp av en utro vakt og falske nøkler, og dro over til Sverige. Flukten var godt planlagt, og utvilsomt var det hans venner i christianiapatriasiatet som sto bak. Så skulle alle Juels eiendommer selges for å få tilbake mest mulig av mankoen. Auksjonene foregikk i 1784. Da man kom til Lille Frøen, var Bernt Anker med på budrunden, og bød opp prisen med 500 riksdaler, slik at salgssummen ble på 3 300 riksdaler. Kjøperen var christianiaborgeren og kjøpmann Jens Gjestad. Nedre Smestad ble solgt fra boet på samme tid. Dens nye eier var Lars Jochumsson Woxen.

Kom aldri hjem

Søsteren Maren Juel arbeidet i årevis aktivt, med støtte fra sine mektige ektemenn (henholdsvis Peder Holter, Ole Christopher Wessel og Marcus Gjõe Rosenkrantz), for å få broren hjem, men myndighetene i København gav aldri etter for bønner om amnesti for Jacob Juel.

Han klarte seg imidlertid bra i Sverige; han fikk sin frihet og bygget opp et større jernverk i Värmland. Her døde han i år 1800. Tilbake til Christiania og sin farsgård Lille Frøen kom han aldri.

Lille Frøen gård og vår bydel, har derfor i dag det noe tvilsomme aktivum å ha hatt Norgeshistoriens største bedrager i sin midte!

Søsteren Maren Juel ønsket å få broren hjem til Norge, men lyktes ikke.

Kilder:

Daa, Ludvig: Det Gamle Christiania. Kristiania 1923.

Johansen, J.H: Realisasjon av Jacob Juels bo. Hovedoppg i historie. UiO 1978.

Masdalen, K.O: Jacob Juel, trelasthandler og zahlkasserer. Hovedoppg. i historie. UiO 1978.

Sollied, Henning: Akers gårder. Hovedbølenes eierrekker. Oslo 1947 Norsk Biografisk leksikon.

"Holmendammen skiklubb"

TEKST: BERIT REGINE HOLMEN

FOTO: ARKIV

Da Holmendammen ikke lenger ble brukt til å produsere isblokker, ble den raskt forvandlet til et eldorado for oss som vokste opp i området.

Holmendammen var for lenge siden del av en bekk som ble oppdemmet fordi folk fant ut at is var en gunstig måte å oppbevare mat på. Da saget de ut isblokker som ble lempet opp på sleder og fraktet ut til husholdningene. Dammen skulle etterhvert forandres til en tumleplass spesielt for oss som bodde i området.

Holmendammen med gartneriet Blås bort

Lærte å svømme

Om sommeren lærte vi å svømme her fordi det var grunt enkelte steder. Med en hjelpende hånd under haken, kom svømmetakene inn i system. Da vi ble svømmedyktige nok kunne vi melde oss inn i OKK (Oslo Kappsvømmings Klubb) som hadde laget til et anlegg ved dammen. De hadde ryddet en skråning nærmere demningen hvor vannet var litt dypere. Herifra kunne vi svømme frem og tilbake til den andre siden. Et stupetårn markerte klubben med en planke ut over vannet. Fra en liten høyde kunne vi stupe ut i vannet. En mestring til å bli stolt av! Et skur mellom trærne tjente som garderobe, og en røslig kar trente oss så vi kunne ta svømmeknappen.

Holmendammen ble opprinnelig brukt til å lage isblokker til husholdningene, men da kjøleskapet kom ble dammen raskt et populært sted for dem som vokste opp i området.

Skøyter for store og små

Høstkulden kunne noen ganger komme tidlig, og isen som la seg skulle tjene til noe ganske annet enn opprinnelsen. Vi skrudde på oss skøytejern så sålen krøllet seg faretruende. Så var det å stavre seg avsted bortover isen med en faretruende påkjenning for anklene. Heldigvis arvet vi voksne skøyter etter hvert, selv om de hadde hengt på loftet en stund. Sløve var de, men det ordnet vi med et besøk på Smestad brannstasjonen og så hadde vi skarpe skøyter en stund. Etterhvert avanserte vi til eget slipeutstyr da vi skrudde fast skøytene på et stativ med meien opp. Så var det å dra en slipestein frem og tilbake. Avispapir gjorde nytte som fyll i litt for store hockey-skøyter. Med dette utstyret holdt vi det gående fordi

det var morsomt. Isen tiltrakk seg flere enn oss rundt omkring. De store guttene kunne komme «langveisfra» for å stå på skøyter på Holmendammen. De ble ikke så populære for de hadde ball og kølle med seg, som betydde at de skulle spille bandy på vår bane. Mye plass ville de ha med mål og greier. Det gikk så isen føyk og vi småunger måtte bare holde oss unna.

Stiftet egen klubb

Etterhvert ble vi en fast vennegjeng på isen som skulle se flere muligheter for aktiviteter rundt dammen, og vi startet likeså godt vår egen klubb: ”Holmendammen skiklubb”. Vi hadde møter i kjellestua, og betalte kontingent. Herifra planla vi konkurranser i hopp og langrenn. Hoppet laget vi over et gjerde, med unnarenn nedover skråningen der svømmeklubben lå. ”Er det klart”, gjallet det over dammen før vi satte utfor, og vi svedde lange hopp. Skiklubben vår fikk en kort karriere, men minnene for en deltaker i alle grener er desto rikere.

Hvordan kjøleskapet forandret hverdagen

TEKST: FINN HOLDEN

Den første kjølemaskinen ble oppfunnet i 1905. I dag kan vi vanskelig tenke oss en hverdag uten kjøleskap og fryser.

De fleste av oss husker nok bilder av menn som står på isen og sager store isblokker, som skulle leveres til kunder i inn- og utland. Mange elver ble demmet opp til innsjøer på 1800-tallet nettopp for at man skulle tjene på salg av isblokker til husholdninger, butikker og restauranter. Holmendammen og Smestaddammen ble demmet opp av den grunn, Øvre og Nedre Frøensdam,

Bildet viser isskjæring på Nedre Frøensdam rundt år 1900. Bak til venstre er gården Lille Frøen, i midten den første vogn på Holmenkollbanen fra 1898. Her ligger Majorstuen stasjon i dag.

ovenfor og nedenfor Frøen stasjon, likeså. I Osloomarka ble det produsert isblokker til bruk i Osloområdet, og langs kysten ned til Sørlandet ble det eksportert isblokker til England og Nederland. Allerede 1000 år f. Kr. fødsel hugget kineserne ut isblokker til nedkjøling av varer, og denne formen for kjøleteknologi varte fram til 1900-tallet.

La isen i egne isbokser

Mat råtner fort. Tørking var en annen måte å bevare kjøtt og fisk på, og vi fikk alle de forskjellige variantene som spekeskinke, tørrfisk og klippfisk. I jeger- og samlersamfunn delte man byttet ut fra prinsippet: I dag var jeg heldig, neste gang er det deg, for maten måtte spises med en gang. Isblokkene ble sagt med store sager og vippet opp på isen. Her ble de lempet opp på sleder og kjørt til ishus, godt isolerte hus på gårdene. På Tveten gård på Tveita står det fremdeles et slikt ishus. Fra ishuset kunne isblokkene, godt innpakket i sekkestrie, kjøres og bæres inn til kundene. Butikker og restauranter hadde isbokser, der de la isblokken og mat som trengte kjøling.

Først utbredt i USA

Gjennom historien har det vært gjort mange forsøk med kunstig kjøling ut fra prinsippet om at fordamping krever energi. Matvarer som ligger omgitt av en væske eller gass som fordamper, mister varme. Moderne kjøleskap fungerer ved hjelp av et kjølemiddel som

absorberer varme fra maten. Kjøleskapet er nok et eksempel på at det ofte har tatt lang tid fra en oppfinnelse er gjort til den er satt i produksjon for det store publikum. Den første kjølemaskinen ble oppfunnet i 1805, men de første kjøleskapene for hjemmene dukket først opp i 1911, og ble vanlige i USA i 1920-årene.

I Norge var kjøleskap uvanlige i hjemmene før andre verdenskrig. Hva gjorde man så? I de fleste hjem var det én forsørger, og husmødrene kunne kjøpe melk og andre lettforderlige matvarer hver eller annenhver dag i melkebutikken på hjørnet. Jeg vokste opp i 1930-årene med en mor som var eneforsørger, og jeg tror at jeg var den eneste i vennekretsen som hadde kjøleskap hjemme. I dag er kjøleskapet det vanligste husholdningsapparatet på kjøkkenet.

Melkebutikkene forsvant

De første kjøleskapene brukte ammoniakk eller eter som kjølevæske, men kunne føre til eksplosjoner eller forgiftning. Senere kom freon, som måtte erstattes da det ødela ozonlaget. Moderne kjøleskap bruker mindre energi og er mer miljøvennlige enn tidligere. Kjøleskap og dypfrysere har bidratt, først til melkebutikkens død og så til nærbutikkens, men samtidig gitt familiene en lettere hverdag.

Skoleminner fra Vinderen

TEKST: MAJ VOSS

FOTO: ARKIV

Johan Borgen, som vel har skrevet en av de mest sjarmerende skildringer fra sin barndom i Kristiania, sier noen kloke ord om dette med «å huske». Det rimer mistenkelig på fuske! Kanskje det. Allikevel vil jeg påstå at mine år på Vinderen skole var glade og lykkelige år, slik jeg husker det.

Jeg er født i mai 1920, og skulle vel ha ventet til 1927 med skolestart, men tro det eller ei: Min skolekarriere startet i 1925! Det gikk således til:

Min hjertevenninne Ragnhild var dessverre to år eldre og var dermed kvalifisert for skolestart i 1925. Jeg var utrøstelig, men Ragnhild fant råd. Hun hadde nemlig fått verdens mest reale frøken. Frøken Clara Getz, som raskt ble innviet i problemet sa som så:” Jo, hvis den ellers så livlige lille Maj kunne love å sitte musestille?” Den som hver dag satt ved Ragnhilds side på tomannspulten og suget til seg visdom, det var meg.

Vinderen skole ved folkeavstemningen om union med Sverige i 1905.

Neste år var jeg seks og ikke til å stagge. Min mor snakket med den alvorlige overlærer Schøyen og den muntre lærer Haug. Sistnevnte kom til kaffe på verandaen på Frøen, og dermed var formalitetene i orden.

Lærte mye kristendom

I småskolen fikk jeg fru Helene Loe til klasseforstander. Jeg tror vi var rundt 30 i klassen, gutter og piker, men kan ikke huske at fru Loe hadde noen disiplinære problemer. Det første som skulle læres var å stille opp. To og to. Dermed lærte vi også forskjell på høyre og venstre. ”Da klokka klang”, Margrethe Munthes muntre sang, er en eksakt beskrivelse.

Første time startet alltid med sang. Som oftest en salme. ”Milde Jesus du som sagde” var frøkens favoritt. Kristendomsundervisningen husker jeg som mild. Ved påsketider særlig dramatisk med plansjer som viste lidelseshistorien og oppstandelsen. En muligens litt uheldig bivirkning var at vi ble mer fortrolige med Jødelands historie og geografi enn med vårt eget lands. Fru Loe hadde en ganske original metode når det gjaldt innøving av norsk grammatikk. Jeg husker særlig den unisone avsyngingen av vokalene: ”A-E-I-O-U-Y-Æ-Ø-Å”. Den besynderlige melodien sitter som spikret fremdeles.

I ettertid har jeg nok tenkt at vår kjære frøken var noe partisk. Hun hadde utvilsomt gullunger. Siden jeg var en

av de heldige som fikk deklamere og i det hele tatt utfolde meg, var jo jeg meget fornøyd. Men saken har nok en mørkere side. Ved samtaler i senere år med gamle elever har jeg forstått at særlig sjenerte og mer beskjedene barn, noen med store lesevaner, ikke ser tilbake på sine skoleår som en særskilt lykkelig tid. Dysleksi var et totalt ukjent begrep i vår barndom.

Dronning Mauds slanke midje

Hvem kan glemme eksamensfestene i en gymsal pyntet med løv, flagg og med stort oppmøte av foreldre og småsøsken? En viss nervøs stemning hersket nok hos oss som skulle opptre. Mitt glansnummer var diktet ”Til Mor”. Som jeg husker det; lyrikk av uforlignelig skjønnhet. Og med en enorm appell til de mange mødre i salen. ”Kunne bare jeg deg lønne nu da jeg er bleven stor” – intet øye var tørt.

Robert Grieg fra parallellklassen hadde som en selvfølge monopol på sin onkel Nordahls patriotiske dikt. Roberts fremførelse på uforfalsket bergensk av ”Flagget” glemmes ikke. Vinterens begivenhet var skoleskirenet på Øvre-setertjern. På hjemveien var det nære på at jeg kolliderte med H.K.Høyhet Dronning Maud og hennes hoffdame. De var søte og børstet av meg snøen. Jeg glemmer aldri Dronningens grønne slør foran et hvitpuddret ansikt. Selsomt. Men maken til slank midje!

4. klasse i 1925. Et tidsbilde fra de årene Maj Voss gikk på Vinderen skole. Skolen samler inn bilder og navn fra tidligere tider. Klassen til Maj Voss er ikke tilgjengelig. Har du liggende gamle klassebilder, ta da kontakt med skolen over e-post klassebilde@vinderenskole.no. For tiden ligger det inne 229 bilder. Se også på Internett: <http://www.vinderenskole.no/klasser/>

Kjærlighetsbrev på rosa papir

Fra disse fjerne år i småskolen må jeg også ta med min intense forelskelse i klassens krølltopp og ubestridte tegnebegavelse. Han var den selvfølgelig mester for jul- og påskeutsmykning. Hans malerier på tavlen fikk frøkens påskrift: ”La stå”. Dessverre ødela jeg mine sjanser for år fremover da jeg en vakker dag skandaliserte den unge mann ved åpenlyst i skolegården å avlevere et kjærlighetsbrev på rosa

barnepost. Jeg trodde at han skulle bli glad. Det tok år før tilgivelsen kom, men nå er vi de beste venner.

Storskolen, det var fjerde og femte klasse. Mange nye fag og tallkarakterer istedenfor den uskyldige ”fra skolen til hjemmet” med opplysning om flid, fremgang, orden, oppførsel. Nå var det alvor og overlærer Hans Schøyen var ikke å spøke med. Jeg som alltid har vært leseglad likte meg storartet. Min eneste sorg var faget håndarbeid, med den elskelige og tålmodige frøken

Larsen. Jeg var den eneste som ikke hadde lært å strikke hjemme, og strevet enormt med felling og noe som het noe så uhyggelig som ”å strikke vredent”. Ved skoleårets slutt var det tradisjon at foreldre ble invitert til beskuelse av våre prestasjoner. Den fromme frøken Larsen gjemte alltid unna mine arbeider, og jeg forstår henne.

Ikke råd til utdanning

I femte klasse skulle det avgjøres om vi skulle gå videre til Ris Høyere Almenskole. Prøvene i norsk og regning var enkle nok, men en alvorlig hindring for enkelte familier var at Akerskolene den gang var betalingskoler. Nå tror man kanskje at Vinderen skolekrets vesentlig besto av barn fra villaene i strøket. Som det fremstår av Harald Orvins ”Vinderen skole 75 år” var skolekretsen den gang enormt stor. Ikke bare omfattet den banestrøket, men også de nyoppførte blokkene på vestsiden av Kirkeveien (små toverelses leiligheter med WC i oppgangen) og Holmenkollbanens funksjonærboliger i Sørkedalsveien. Dessuten de fjerntliggende små stuer i Gaustadskogen og Sognsvann.

Hvor store skolepengene på Ris var, er jeg ikke sikker på, men for noen var de nok uoverkommelige. Jeg vet at overlærer Schøyen var hjemme hos et par medelever og forsikret foreldrene om at han skulle sørge for friplass. Men nei. Det var bestemt at barnet fortest mulig skulle ut i arbeidslivet og bidra til familiens økonomi. Det var harde bud i Norge i 1920/30-årene, også på

den såkalte vestkanten.

Til slutt en liten privat illustrasjon til disse små betraktninger. Min far var innkjøpschef på Glommen Træsliberi/ AS Hafslund, og jeg var så heldig som nygift å få overta den tidligere rektorboligen i Slemdalsveien 35 (guttehjemmet som lå der til 1920 og som det er skrevet om i tidligere blad fra Vinderens Historielag var blitt funksjonærbolig). Jeg er derfor vokst opp med enorme stuer på rad og stor tumleplass ute og inne. Kjernen i den lille historie er i midlertidig at min mor, ved siden av å være usedvanlig barnekjær og festglad, fra vi var små innprentet følgende i min bror og meg: ”Gjør aldri forskjell”. Følgelig fikk vi lov å invitere hele klassen (for meg pikene) pluss nabobarn, uansett om vi hadde vært invitert i deres selskaper. Våre fødselsdager var begivenheter med utendørs konkurranser med premier til alle, og den gladeste av samtlige var vertinnen. Som meget voksen dame traff jeg en gammel skolekamerat som med tårer i øynene ba meg hilse min gamle mor og si at barne-selskpen på Frøen sto som stjernetunder i hennes skoletilværelse. Hun tilhørte hva 75-års jubileumsboken kaller ”den lille tapre flokk” fra de fjerntliggende stuer i Nordmarka, med minimum en times skolevei i alle slags føreforhold. Invitasjoner var ikke dagligdags der i gården.

Artikkelen er tidligere publisert på Vinderen skoles nettportal www.vinderenskole.no

Nye veinavn i 1952

TEKST: FINN HOLDEN

BILDER: CLEMENS SAERS

I 1952 fikk mange nye og gamle veier i Aker nye navn. For de nye veiene gjaldt det veier som var opparbeidet under okkupasjonen og fremdeles bare hadde et nummer.

For de gamle skyldtes navneendring en sammenslåingen av Oslo og Aker til en storkommune i 1948. Man ville unngå at to veier hadde samme eller like navn.

gamle Oslo som hadde skiftet navn. Når dette likevel bare skjedde i Aker, skyldtes dette at det var enklere og billigere å gjøre. Alle eiendommene i Aker hadde sitt gårdsnummer og bruksnummer, mens Oslo hadde et mer innviklet tinglysnings- og panteregister. Skogsveien fikk nytt navn, Faunveien, for ikke å forveksle veien med Skovveien. Det forelå også forslag om å endre gatenavnet nede i byen til Skogveien, men det forslaget falt heldigvis. Oslo hadde Dronningens gate pluss flere gater med et dronningnavn. Dronningsveien ble derfor foreslått endret til Ørneveien, men forslaget falt. I stedet ble Skådalsveien forlenget. Fra 1907 hadde Skådalsveien bare gått nordover fra Vettaliveien. Nå

Gamle veier

Vi kunne ha tenkt oss at det like gjerne kunne ha vært gater og veier i det

ble den forlenget til Gulleråsveien. Andre forslag og vedtak av interesse kan være at Havna allé ble foreslått endret til Blindern allé, som falt. Det

eldste huset i alléen, hovedhuset på Østre Gaustad, har i generasjoner hett Havnen, så det var et historisk riktig vedtak. Lille Grensegate ble vedtatt endret til Lille Grensen. Det var strid om navnet Stortorvet eller Stortorget. Flertallet i formannskapet stemte for den gamle navneformen som var 250 år gammel. Stortorvet var dessuten omgitt av institusjoner med gamle navn som Christiania Glasmagasin og Stortorvets Gjestgiveri.

Nye veier

Når det gjelder nye veier var det veier som hittil bare hadde et nummer. Her har vi Biskop Grimelunds vei, Gravidalsveien, Sørsletta og Gaupefaret. Andre veinummer ble til forlengelse av en gammel vei. Det gjaldt Tråkka, Bjørnveien, Voksenkollveien og Bjerkebakken.

Kilder:

Aktstykker for Aker kommune, sak 242 1951-52, sak 106 1952-53.

